

Donata Rossa
Akademia Marynarki Wojennej

**WSPÓŁPRACA
W REGIONIE MORZA ŚRÓDZIEMNEGO
JAKO PRZEJAW REALIZACJI
EUROPEJSKIEJ POLITYKI SĄSIEDZTWA**

STRESZCZENIE

Polityka zagraniczna stanowi podstawowy instrument realizacji zarówno interesów państw, jak i organizacji międzynarodowych. Unia Europejska, jako twór składający się z dwudziestu siedmiu państw leżących na być może najważniejszej kontynencie świata, musi odgrywać coraz większą rolę w obliczu dominacji potęgi Stanów Zjednoczonych i rodzącej się potęgą państw Dalekiego Wschodu — Chin i Indii. Stworzenie monolitu z odrębnych polityk zagranicznych państw członkowskich wydaje się być nie lada wyzwaniem w sytuacji wciąż trwającej transformacji organizacyjnej Unii Europejskiej. Polityka zagraniczna wobec najbliższych sąsiadów wydaje się być rzeczą kluczową dla funkcjonowania bytu, jakim jest Unia Europejska. Fakt okresowego poszerzania UE oraz olbrzymi jej obszar powoduje, że polityka wobec sąsiadów musi być niezwykle elastyczna, dostosowana indywidualnie do określonej grupy partnerów, z jednoczesnym uwzględnieniem interesów Unii.

Słowa kluczowe:

region Morza Śródziemnego, Europejska Polityka Sąsiedztwa.

Ujednolicenie polityki zagranicznej Unii Europejskiej wobec pozawspółnotowych partnerów wydawało się kwestią czasu. Dążenia europejskich polityków do spisania traktatu konstytucyjnego dały jasno do zrozumienia, że polityka zagraniczna zostanie w pewnym sensie scentralizowana, tak aby UE na arenie międzynarodowej mogła stanowić monolit oraz artykułować jednolite stanowisko, tym samym wzmacniając pozycję wspólnoty w globalnej polityce.

EUROPEJSKA POLITYKA SĄSIEDZTWA

Przyczyn powstania Europejskiej Polityki Sąsiedztwa było co najmniej kilka. Unia Europejska prowadziła do tej pory dość chaotyczną i wielogłosową politykę zagraniczną, wobec czego naturalnym było dążenie do ujednoczenia zarówno standardów, jak i instrumentów finansowania poszczególnych kierunków współpracy zagranicznej. Jak uważa Beata Piskorska, konieczność stworzenia polityki zagranicznej przez UE wynikała między innymi z faktu coraz szybszego wzmacniania instytucjonalnego wspólnoty, rozszerzania się jej granic oraz poszerzania zakresu kompetencji Unii o sprawy bezpieczeństwa i relacji zewnętrznych¹.

Paweł Świeżak wyróżnił kilka potencjalnych przyczyn powstania Europejskiej Polityki Sąsiedztwa. Za pierwszą uważa konieczność stworzenia jakiegokolwiek formy rozszerzonych stosunków z sąsiadami w wyniku niemożności zaoferowania im członkostwa. Europejska Polityka Sąsiedztwa miała być zatem formą przechodnią. Jako drugi z potencjalnych powodów powstania EPS wymienia on istniejącą w Unii Europejskiej chęć scalenia, a co za tym idzie — wzmocnienia polityki zagranicznej wspólnoty. Jak pisze: „(...) polityka wobec sąsiadów, jako wycinek całości unijnej polityki zagranicznej, zdawała się całkiem nieźle nadawać jako swojego rodzaju test mający udowodnić, że UE jest w stanie prowadzić spójną politykę zagraniczną”². Kolejną ze wspomnianych przez Świeżaka przyczyn jest lęk europejskich społeczeństw przed rozlewem asymetrycznych zagrożeń, takich jak terroryzm, przestępczość zorganizowana czy nielegalna emigracja: „(...) można powiedzieć, że w jakimś stopniu sformułowanie EPS stanowiło odpowiedź na lęki wewnętrzne”³. Jako ostatnią przyczynę wymienia chęć scalenia, ujednoczenia i uporządkowania całej gamy programów pomocowych realizowanych do tej pory w stosunkach z sąsiadami UE⁴.

Załącznikiem realizacji Europejskiej Polityki Sąsiedztwa stała się wysunięta w marcu 2003 roku przez Komisję Europejską koncepcja szerszej Europy (*Wider Europe*). Została ona przedstawiona w dokumencie *Szersza Europa — sąsiedztwo: nowe ramy stosunków z naszymi wschodnimi i południowymi sąsiadami*. Głównym założeniem tej koncepcji było „wzmocnienie stosunków z sąsiadami na podstawie

¹ B. Piskorska, *Wymiar wschodni polityki Unii Europejskiej*, Toruń 2008, s. 24.

² P. Świeżak, *Europejska Polityka Sąsiedztwa. Bilans funkcjonowania na przykładzie Ukrainy*, „Bezpieczeństwo Narodowe”, I–II, 2007, 3–4, s. 118.

³ Tamże, s. 118.

⁴ Tamże, s. 119.

wspólnych wartości”⁵, a realizacja tego celu miała się odbywać na płaszczyznach współpracy gospodarczej i politycznej. Koncepcja ta, stworzona przez Dyрекcję Generalną ds. Stosunków Zewnętrznych wspólnie z Dyрекcją Generalną ds. Rozszerzenia, była odpowiedzią na dwa nurtujące pytania pojawiające się po nadchodzącym rozszerzeniu z 2004 roku. Pierwsze z nich dotyczyło zakresu dalszego rozszerzania UE, drugie zaś wizji prowadzenia polityki zagranicznej UE w obliczu wyposażania jej w coraz to mocniejsze kompetencje. Z założenia koncepcja szerszej Europy nie oferowała państwu objętym jej zasięgiem członkostwa we wspólnocie, lecz możliwość uczestnictwa w wybranych sektorach integracji, przede wszystkim gospodarczej.

Szersza Europa to również wyraz dwóch różnych podejść do traktowania partnerów zewnętrznych Unii. Jak pisze Beata Piskorska: „(...) pierwsze z nich zakłada traktowanie współpracy z tymi państwami jako elementu stosunków zewnętrznych Unii, co wyklucza perspektywę członkostwa w Unii; drugie zaś polega na zaoferowaniu tym państwom przynajmniej częściowego udziału w inicjowanych przez państwa członkowskie procesach integracyjnych”⁶. Można zadać pytanie, dlaczego zatem mimo jasno sprecyzowanego celu, niezakładającego akcesji do UE, Komisja Europejska oferowała pewien element integracji?

Rozwinięciem koncepcji z 2003 roku stała się przedstawiona rok później przez Komisję Europejską koncepcja Europejskiej Polityki Sąsiedztwa. Jej załączków należy szukać w przedstawionym już w lipcu 2003 roku dokumencie Komisji Europejskiej *Torując drogę nowemu instrumentowi sąsiedztwa* oraz konsultacjach z zainteresowanymi krajami⁷. Powołanie do życia zarówno koncepcji szerszej Europy, jak i EPS na przestrzeni roku 2003 wynikało przede wszystkim z nieuchronnie zbliżającego się rozszerzenia Unii Europejskiej. Przesunięcie jej wschodniej granicy nakazywało podjęcie działań zmierzających do stworzenia tegoż nowego, wschodniego otoczenia bardziej przyjaznym. Nowym, wschodnim sąsiadom należało przedstawić ofertę współpracy, uwzględniając jednocześnie ich niższy poziom rozwoju od krajów przyjętych w rozszerzeniu z 2004 roku. Myślą przewodnią EPS było zatem zmniejszenie różnic cywilizacyjnych pomiędzy wspólnotą a jej najbliższymi sąsiadami oraz dążenie do stabilizacji ich sytuacji wewnętrznych, a co za tym idzie — wzmocnienia bezpieczeństwa samej wspólnoty. Ale Europejska Polityka Sąsiedztwa nie była skierowana tylko do partnerów ze wschodu. Jej podstawowymi odbiorcami,

⁵ J. W. Scott, *Szersza Europa: procesy włączania i wyłączenia na zewnętrznych granicach Unii Europejskiej*, [w:] *Nowe granice Unii Europejskiej — współpraca czy wykluczenie?*, red. K. Krok, G. Gorzelak, Warszawa, s. 21.

⁶ B. Piskorska, wyd. cyt., Toruń 2008, s. 122.

⁷ Zob. szerzej: *Europejska Polityka Sąsiedztwa — Strategia — Komunikat Komisji*, COM (2004) 373 final, Bruksela 2004, s. 44–45.

wedle założeń, były również kraje Południa. Jednakże w odróżnieniu od wschodnich sąsiadów kraje południowego wybrzeża UE już od 1995 roku uczestniczyły w zinstytucjonalizowanej formie współpracy, jaką był proces barceloński.

W swych założeniach EPS miała być skierowana do „(...) obecnych sąsiadów UE oraz do tych, którzy w wyniku rozszerzenia znaleźli się bliżej UE”⁸. Obejmuje ona zatem swoim zasięgiem Algierię, Białoruś, Egipt, Izrael, Jordanię, Liban, Libię, Maroko, Mołdawię, Palestynę, Syrię, Tunezję oraz Ukrainę. W tym samym roku objęte przyszłym działaniem EPS zostały Armenia, Azerbejdżan oraz Gruzja⁹.

Podstawowym celem EPS zawartym w ogłoszonej 12 maja 2004 roku strategii było „(...) dzielenie się korzyściami wynikającymi z rozszerzenia UE w 2004 roku z krajami sąsiedzkimi we wzmacnianiu stabilności, bezpieczeństwa oraz dobrobytu wszystkich zainteresowanych”¹⁰. Co istotne, a co zostało podkreślone powyżej, „została ona stworzona, aby zapobiegać powstaniu nowych linii podziału między poszerzoną UE i jej sąsiadami oraz aby zaoferować im szansę udziału w różnych działaniach UE, poprzez większą współpracę polityczną, gospodarczą, kulturalną i w dziedzinie bezpieczeństwa”¹¹. Jak podkreślano w strategii, celem powstania EPS nie była chęć zastąpienia nią dotychczasowych form współpracy, lecz ich wzmocnienie. Zakładano, iż EPS „(...) wzmocni stabilność i bezpieczeństwo oraz przyczyni się do wysiłków zmierzających do rozstrzygnięcia konfliktów”¹². Wymieniony przekrój adresatów EPS pokazuje, iż — podobnie jak w przypadku koncepcji szerszej Europy — nie ma na celu oferowania członkostwa, a jedynie zacieśnienie współpracy w określonych sektorach. Stąd brak wśród państw sąsiedzkich Turcji, która w dalszej perspektywie może zostać członkiem UE oraz chociażby Rosji, która ze względu na swoje geopolityczne położenie oraz potencjał wymaga strategicznego dialogu na wielu płaszczyznach niebędących tematyką EPS.

Podstawową formą współpracy w ramach EPS są plany działania (*Action Plans*). Są one ustalane z każdym krajem sąsiedzkim Unii Europejskiej, a obejmują zakres działań w sektorach, którymi zajmować się będzie EPS. Są to: „dialog polityczny i reformy; handel i środki przygotowujące partnerów do stopniowego uzyskiwania udziału w rynku wewnętrznym UE; wymiar sprawiedliwości i sprawy wewnętrzne; energia, transport, społeczeństwo informacyjne, środowisko naturalne

⁸ Tamże, s. 49.

⁹ *Europejska Polityka Sąsiedztwa*, Biuro Informacyjne Województwa Wielkopolskiego w Brukseli, Bruksela 2008, s. 7.

¹⁰ *Europejska Polityka Sąsiedztwa — Strategia...*, wyd. cyt., s. 45.

¹¹ Tamże.

¹² Tamże, s. 47.

oraz badania i innowacyjność oraz polityka społeczna i kontakty interpersonalne”¹³. Kontrolą wykonywania zadań określonych w planach działania miały się zajmować organy powołane na mocy umów o partnerstwie i współpracy lub układów o stowarzyszeniu, co z kolei miało skutkować rozwojem dalszej, pogłębionej współpracy. Efektywne wykonywanie zadań z planu działania miało również wpływać na wielkość przyszłej pomocy finansowej dla krajów objętych działaniem EPS. Charakteryzując plany działania, w komunikacie komisji już we wstępie podkreślono, iż sąsiedzi zobowiązani są do przestrzegania podstawowych praw i swobód człowieka, przestrzegania Karty Narodów Zjednoczonych i Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka. Ponadto zobowiązali się do przestrzegania zapisów Międzynarodowej Organizacji Pracy¹⁴.

Pierwszy z wymienionych sektorów, mówiący o dialogu politycznym, obejmuje kwestie bezpieczeństwa oraz polityki zagranicznej, głównie w sferze walki z terroryzmem oraz rozstrzygnięciem sporów na drodze dialogu. Zakłada się, iż jest to jeden z elementów budowania drugiego filaru wspólnoty przy jednoczesnym tworzeniu jej tożsamości obronnej.

Kolejnym, bardzo istotnym elementem wzajemnych relacji uwzględnionych w planach działania są sprawy wymiany handlowej i rozwoju gospodarczego. Podkreśla się, iż głównym zadaniem EPS jest poprawa sytuacji ekonomicznej i społecznej w państwach sąsiedzkich poprzez objęcie ich takimi narzędziami, jak preferencyjne stosunki handlowe, pomoc finansowa, udział w rynku zewnętrznym oraz programach pomocowych Unii Europejskiej¹⁵. Liberalizacja handlu ma obejmować produkty, usługi oraz kapitał. Instrumentem umożliwiającym rozwinięcie wymiany towarowej powinno się stać „zbliżenie ustawodawstw w zakresie ceł, równocześnie z budową potencjału i unowocześnianiem, w tym komputeryzacją”¹⁶.

Najważniejszym problemem, dla obu stron dialogu, w trzecim sektorze, dotyczącym spraw wewnętrznych jest niewątpliwie rozwiązanie kwestii migracji do krajów UE. Kraje sąsiedzkie, objęte zarówno procesem barcelońskim, jak i Partnerstwem Wschodnim, opowiadają się za większą liberalizacją polityki wizowej, ułatwiając tym samym swoim obywatelom na przykład emigrację zarobkową. W gronie samej Unii pojawiają się dwa problemy związane z migracjami z krajów sąsiedzkich. Pierwszym są problemy z emigrantami, jakie obecnie pojawiają się we Francji, Włoszech czy Holandii. Brak asymilacji spowodował niezadowolenie rdzennych

¹³ Tamże, s. 45.

¹⁴ Tamże, s. 55.

¹⁵ Tamże, s. 56.

¹⁶ Tamże, s. 58.

mieszkańców tych krajów, doprowadzając również do wystąpień emigrantów przeciw panującym tam porządkom społecznym. Drugim problemem jest brak jednomyślności w tej kwestii. Istnieje bowiem wyraźny podział na kraje wspierające Partnerstwo Eurośródziemnomorskie (kraje tzw. Starej Unii z zachodniej i południowej Europy) oraz kraje wspierające Partnerstwo Wschodnie (nowe kraje członkowskie, na czele z Polską).

Europejska Polityka Sąsiedztwa realizowana jest w oparciu o dwie zasady: wspólnej odpowiedzialności oraz zróżnicowania. Pierwsza z nich ma na celu zwiększenie zaangażowania w realizację celów zawartych w planach działania, natomiast druga — indywidualne, odrębne podejście do każdego z sąsiadów, w zależności od stopnia jego rozwoju społeczno-gospodarczego, a co za tym idzie — możliwości.

Kwestią najważniejszą pozostaje finansowanie Europejskiej Polityki Sąsiedztwa. Do 2007 roku działania zewnętrzne skierowane do obu kierunków EPS — wschodniego oraz śródziemnomorskiego — realizowane były w ramach odrębnych programów. Pierwszy z nich, TACIS (*Technical Assistance for the Commonwealth of Independent States* — program pomocy technicznej dla Wspólnoty Niepodległych Państw) został powołany do życia już w 1990 roku, a jego głównymi odbiorcami stała się Rosja i kraje byłego bloku radzieckiego. Łącznie w latach 1990–2006 na przedsięwzięcia dotyczące tego regionu wydano 7,5 mld euro¹⁷. Drugi z programów, dotyczący krajów śródziemnomorskich MEDA, powstały w 1996 roku, w ciągu swych dwóch edycji pozwolił uruchomić środki bliskie 8 mld euro na pomoc dla państw tego regionu¹⁸.

W związku z powstaniem idei Europejskiej Polityki Sąsiedztwa, koordynacji i spójności wymagało również podejście do kwestii finansowania. Stąd już w 2003 roku pojawiły się głosy o stworzeniu jednego instrumentu finansującego politykę zewnętrzną Unii Europejskiej. W październiku 2006 roku podjęta została decyzja o powołaniu od roku 2007 Europejskiego Instrumentu Sąsiedztwa i Partnerstwa (*European Neighbourhood and Partnership Instrument, ENPI*)¹⁹.

Instrument obowiązujący od 2007 roku scalił dotychczasowe programy pomocowe i jest realizowany w ścisłym połączeniu z planami działania. Jak napisano w rozporządzeniu, program ten powstał „(...) w celu świadczenia pomocy wspólnotowej na rzecz rozwoju obszaru dobrobytu i stosunków dobrosąsiedzkich obejmującego

¹⁷http://europa.eu/legislation_summaries/external_relations/relations_with_third_countries/eastern_europe_and_central_asia/r17003_en.htm, dostęp 23.12.2010.

¹⁸http://europa.eu/legislation_summaries/external_relations/relations_with_third_countries/mediterranean_partner_countries/r15006_en.htm, dostęp 23.12.2010.

¹⁹<http://www.ukie.gov.pl/www/serce.nsf/0/AF1DFE913D874E80C125722800308145?Open>, dostęp 23.12.2010.

państwa członkowskie Unii Europejskiej oraz kraje i terytoria”²⁰. W perspektywie budżetowej 2007–2013 na ENPI przeznaczono blisko 12 mld euro, a struktura finansowania programów przedstawia się następująco: 95% na programy krajowe i wielokrajowe, a pozostałe 5% na programy transgraniczne²¹.

PARTNERSTWO EUROŚRÓDZIEMNOMORSKIE

Partnerstwo Eurośródziemnomorskie (*The Euro-Mediterranean Partnership*, dalej EuroMed, proces barceloński) stanowi jedną z pierwszych form regulacji stosunków zewnętrznych pomiędzy UE a jej bliskimi sąsiadami, którzy z obiektywnych przyczyn nie mogą aspirować do członkostwa w Unii. Zapoczątkowana podczas spotkania w Barcelonie w dniach 27–28 listopada 1995 roku współpraca trwa do dziś i stanowi istotny punkt odniesienia dla nowych idei sąsiedzkiego partnerstwa UE, chociażby Partnerstwa Wschodniego. Zapoczątkowany w 1995 roku tzw. proces barceloński był wynikiem spotkania przedstawicieli UE oraz dwunastu krajów basenu Morza Śródziemnego, między innymi Algierii, Syrii, Izraela, Maroka, Jordanii i Turcji²². Jako koncepcja wypracowywany był już od roku 1992 na forum Rady Europejskiej, a następnie Komisji Europejskiej²³.

Pierwszą próbą ustanowienia nowej jakości w relacjach Unia Europejska — państwa Południa była tzw. nowa polityka śródziemnomorska²⁴ z 1985 roku, której powstanie podyktowane było nie tylko chęcią gospodarczej wymiany, ale też wsparcia rozwojowego dla państw tej części świata. Wówczas to, w postaci grantów i pożyczek, przeznaczono 4,405 mln ecu ośmiu krajom regionu, z czego ponad połowa środków przypadła Maroku, Algierii i Tunezji. Celem tej polityki było przede wszystkim wspieranie przeobrażeń strukturalnych w gospodarce, wspieranie prywatnego sektora gospodarki, ułatwianie dostępu do europejskich rynków oraz wzmacnianie dialogu politycznego na szczeblu regionalnym²⁵. Nagła intensyfikacja wzajemnych relacji wynikała również z zaniepokojenia państw Południa sytuacją

²⁰ Tamże.

²¹ <http://www.ukie.gov.pl/www/serce.nsf/0/AF1DFE913D874E80C125722800308145?Open>, dostęp 23.12.2010.

²² Pełna lista uczestników konferencji znajduje się w tekście *Deklaracji Barcelońskiej*.

²³ http://europa.eu/legislation_summaries/external_relations/relations_with_third_countries/mediterranean_partner_countries/r15001_en.htm

²⁴ Zob. szerzej: J. Zając, *Partnerstwo Eurośródziemnomorskie*, Warszawa 2005, s. 27.

²⁵ Zob. szerzej: M. Lister, *The European Union and the South: relations with developing countries*, Londyn 1997; J. Zając, wyd. cyt., s. 27.

w Europie i upadkiem żelaznej kurtyny. Jak pisze Agata Kołakowska: „(...) wzrost zainteresowania państw członkowskich UE Europą Środkową i Wschodnią z niepokojem obserwowały państwa basenu Morza Śródziemnego. Kraje te, od lat współpracujące ze Wspólnotą i korzystające z jej wsparcia finansowego, obawiały się utraty uprzywilejowanej pozycji”²⁶.

Podstawą powstania procesu barcelońskiego była potrzeba uregulowania stosunków z państwami znajdującymi się na obrzeżach UE, które niejednokrotnie były niestabilnymi ośrodkami politycznymi (np. Palestyna, Syria, Izrael), wpływając tym samym na bezpieczeństwo Unii. Ponadto znajdowały się one ze względów historycznych w orbicie zainteresowania dużych państw Unii (Egiptu, Maroko, Algierii) lub też stanowiły, ze względu na swe położenie, tzw. sworznie geopolityczne (np. Turcja).

Jak widać, paleta potencjalnych przyczyn powstania procesu barcelońskiego była i jest dość szeroka, jednakże — jak pisze Justyna Zając — konkretnych źródeł powstania procesu barcelońskiego należałoby szukać w obawie Europy przed czterema zjawiskami występującymi w państwach sąsiedzkich. Ma na myśli przede wszystkim zbrojenia i handel bronią, dysproporcje ekonomiczne, nielegalne migracje oraz terroryzm²⁷. Zaczynając od tego pierwszego zagrożenia, J. Zając podkreśla występowanie zjawiska odwrotnego niż w krajach UE, mianowicie wzrostu zbrojeń konwencjonalnych oraz poważnego nagromadzenia posiadaczy bądź potencjalnych posiadaczy broni nuklearnej, biologicznej i chemicznej²⁸. Podkreślając problem dysproporcji na linii bogata Północ — biedne Południe, Zając zaznacza jednak istotną rolę surowców energetycznych znajdujących się na południu. Jak pisze: „(...) pozbawienie państw zachodnioeuropejskich arabskich zasobów surowcowych spowodowałoby zachwianie gospodarki i zahamowałoby jej wzrost. Stąd też w interesie państw unijnych leży stabilny i przewidywalny rozwój sytuacji politycznej, ekonomicznej i społecznej w krajach i wschodnio- i południowośródziemnomorskich”²⁹. Niestabilność gospodarcza i duże uzależnienie ekonomiczne od państw Północy stało się przyczyną trzeciego zagrożenia wymienionego przez Zając, a mianowicie migracji. Wzrastający napływ ludności arabskiej wobec starzenia się społeczeństw zachodniej Europy stał się poważnym problemem cywilizacyjnym dla takich krajów jak Francja, a problemy asymilacyjne doprowadziły do ataków terrorystycznych w Wielkiej Brytanii.

²⁶ A. Kołakowska, *10 lat partnerstwa śródziemnomorskiego — bilans i perspektywy*, „Materiały Studialne” PISM, 2006, nr 3, s. 7.

²⁷ J. Zając, wyd. cyt., Warszawa 2005, s. 9–30.

²⁸ Tamże, s. 10.

²⁹ Tamże, s. 15.

Odzwierciedleniem obaw Unii Europejskiej były niewątpliwie zapisy deklaracji barcelońskiej. Współpraca miała obejmować sektory, które zgodnie pokrywają się z zagrożeniami wymienionymi powyżej. Pierwszym z nich zostały sprawy polityczne i bezpieczeństwa, mające na celu ustanowienie wspólnego obszaru pokoju i stabilności. Drugim zostały sprawy gospodarcze i ekonomiczne, trzecim zaś kwestie społeczne i kulturowe³⁰. Mimo pozornego, dużego stopnia ogólności, sektory te zawierały realne postulaty i wymagania wobec państw Południa. W zakresie spraw politycznych i bezpieczeństwa państwa zobowiązane zostały do przestrzegania praw człowieka i demokratyzacji, przestrzegania prawa międzynarodowego, zwalczania zorganizowanej przestępczości oraz handlu bronią³¹. Drugi z elementów współpracy, czyli kwestie ekonomiczne, zawierał dążenia obu stron do utworzenia do roku 2010 strefy wolnego handlu pomiędzy poszczególnymi państwami i całą Unią Europejską z państwami Południa.

Podstawowym forum konsultacji i współpracy określonym w deklaracji barcelońskiej są spotkania na szczeblu ministrów spraw zagranicznych państw procesu barcelońskiego. Odbływały się one kolejno w La Valletcie (1997 r.), Stuttgarcie (1999 r.), Marsylii (2000 r.), Walencji (2002 r.), Neapolu (2003 r.), Luksemburgu (2005 r.), Barcelonie (2005 r.), Tampere (2006 r.) oraz Lizbonie (2007 r.)³². Postanowieniem spotkania w Barcelonie stało się również stworzenie Komitetu Śródziemnomorskiego ds. Procesu Barcelońskiego, składającego się z przedstawicieli tzw. europejskiej Trójki oraz przedstawicieli państw Południa. Jego zadaniem była bezpośrednia kontrola nad przebiegiem ustaleń barcelońskich³³.

Mówiąc o instytucjonalizacji procesu barcelońskiego, należy rozwinąć poruszaną już kwestię bezpieczeństwa. Ze względu na wysoką niestabilność tego regionu stanowiło ono zarówno przyczynek powstania EuroMed-u, jak i zdominowało (obok ekonomii) jego działania. Jednym z bodźców wzmożonej aktywności Europy w tym regionie był konflikt na Bliskim Wschodzie i jego konsekwencje dla stabilności całego regionu śródziemnomorskiego. Próbą przeciwdziałania tej sytuacji jest koncepcja Eurośródziemnomorskiej Karty Pokoju i Stabilności (EKPiS). Pomysł ten był niejako próbą powielenia idei KBWE na obszarze Bilskiego Wschodu i północnej

³⁰http://europa.eu/legislation_summaries/external_relations/relations_with_third_countries/mediterranean_partner_countries/r15001_en.htm

³¹ Szerzej: A. Kołakowska, *10 lat partnerstwa śródziemnomorskiego...*, wyd. cyt., s. 8–9.

³² Dane za: EuroMed, Information & Training Seminars for Diplomats, <http://www.euromed-seminars.org/mt/archive/documents.htm>, dostęp 18.11.2010.

³³ J. Zając, *Partnerstwo Eurośródziemnomorskie*, „Stosunki Międzynarodowe”, 2001, nr 3–4, t. 24, s. 139; A. Kołakowska, wyd. cyt., s. 12.

Afryki³⁴, a jego podstawowymi środkami miała być „implementacja środków budowy zaufania (CBM), kodeks postępowania państw, rozwijanie współpracy trans granicznej oraz dyplomacja prewencyjna”³⁵.

Uzgodnienie treści zapisów EKPiS nastąpiło podczas konferencji w Stuttgarcie w 1999 roku. Przyjęto większość pierwotnych założeń, jednakże ze względu na eskalację konfliktu na Bliskim Wschodzie spotkały się one ze sprzeciwem środowisk arabskich. Jak pisze Zając, główne zastrzeżenie dotyczyło braku odniesienia w EKPiS do toczących się konfliktów, przekładając środki na potencjalne, przyszłe konflikty. Ponadto kraje regionu podkreślały niezrozumienie przez Europę przyczyn konfliktu, szukając ich w braku demokratyzacji, omijając tym samym zaszczości historyczne, spory terytorialne czy decyzje mocarstw z drugiej połowy XX wieku³⁶. Te dwa problemy oraz mylne przekonanie UE o możliwości przeniesienia europejskich wzorców demokratycznych na ten region doprowadziło do sytuacji, w której istotny element pokojowy, jakim mogła być EKPiS, do dnia dzisiejszego nie został wprowadzony w życie.

Mówiąc o instytucjonalizacji partnerstwa, należy zauważyć, iż podstawowa jej forma, czyli spotkania ministerialne, w dużej mierze zależna była od bieżących wydarzeń politycznych, w szczególności konfliktu bliskowschodniego. Spotkania te wielokrotnie, w imię doraźnych interesów politycznych, bojkotowane były przez kraje arabskie, co z kolei prowadziło do powierzchownych postępów w realizacji EuroMed. Nowym bodźcem dla partnerstwa stał się rozwój międzynarodowego terroryzmu i pilna potrzeba przeciwdziałania temu zjawisku. Doprowadziło to do wypracowania nowych postulatów współpracy i stworzenia w 2003 roku Europejskiego Zgromadzenia Parlamentarnego jako kolejnej formy konsultacji i wymiany poglądów³⁷.

Partnerstwo Eurośródziemnomorskie stanowiło dla UE podstawowe narzędzie współpracy i kontaktu z państwami tego regionu, jednak nie wyczerpywało działań zewnętrznych Unii w tym kierunku. Podobnie jak miało to miejsce w przypadku Rosji i Ukrainy w roku 1999, w czerwcu 2000 na spotkaniu Rady Europejskiej przyjęto dokument *Wspólna strategia wobec regionu śródziemnomorskiego*. Główną ideą strategii było ustanowienie partnerstwa na linii UE — państwa Afryki północnej i Bliskiego Wschodu. Strategia ta, podobnie jak deklaracja barcelońska, postulowała utworzenie obszaru pokoju i stabilności.

³⁴ Tamże, s. 141.

³⁵ J. Zając, *Polityka Unii Europejskiej w regionie śródziemnomorskim*, Toruń 2004, s. 95.

³⁶ Zob. szerzej: tamże, *Partnerstwo Eurośródziemnomorskie...*, wyd. cyt., s. 143–144.

³⁷ Tamże, *Polityka Unii Europejskiej...*, wyd. cyt., s. 39–41.

Kolejnym po strategii ważnym krokiem UE do nadania partnerstwu wyższego wymiaru była decyzja o ustanowieniu strategicznego partnerstwa z krajami Południa. Nowa formuła w postaci dokumentu *Strategiczne partnerstwo między UE a regionem śródziemnomorskim i bliskowschodnim* została przyjęta przez Radę Europejską w Brukseli w czerwcu 2004 roku. Partnerstwo to scala trzy elementy: współpracę w ramach EuroMed-u, współpracę z krajami Zatoki Perskiej oraz starania na rzecz procesu pokojowego na Bliskim Wschodzie, a wśród podstawowych celów należy wymienić: „propagowanie reform politycznych (...) demokracji oraz praw człowieka; stymulowanie współpracy gospodarczej i handlowej (...); upowszechnienie dyplomacji prewencyjnej (...) oraz środków przeciwdziałających terroryzmowi, proliferacji broni masowego rażenia oraz nielegalnej imigracji”³⁸.

Co istotne, a co zostało już zauważone, Partnerstwo Eurośródziemnomorskie ma stanowić jeden z elementów realizacji tegoż dokumentu. Powstanie zarówno strategii, jak i strategicznego partnerstwa niezależnie od powielania ustaleń z Barcelony stanowiło wyraźny sygnał, iż region ten znajduje się w centrum zainteresowania europejskiej polityki zagranicznej. Traktuje ona także głębiej problem konfliktów w tym rejonie świata, stawiając więcej zobowiązań po stronie UE niż w poprzednich dokumentach.

Istotnym elementem Partnerstwa Eurośródziemnomorskiego jest kwestia jego finansowania. Założeniem tej idei była pomoc bogatej Północy w postaci UE uboższym sąsiadom z Południa. W tym celu Unia Europejska uruchomiła w lipcu 1996 roku program pomocowy MEDA³⁹. Jego podstawowym założeniem było finansowanie przemian gospodarczych określonych w drugim sektorze postanowień z Barcelony, a skierowany był do uboższej części państw regionu, tj. tych, które nie mogły z przyczyn obiektywnych liczyć na akcesję do UE. Mowa tu o Algierii, Egipcie, Jordanii, Libanie, Maroku, Syrii, Tunezji i Palestynie.

Zajmująca się problematyką pomocy UE dla tej części świata Katarzyna Stachurska-Szczesiak jako podstawowe cele powołania MEDA wymienia: wspieranie transformacji gospodarczej, wzmacnianie równowagi socjo-ekonomicznej, rozwój społeczeństwa obywatelskiego, a za cel główny uważa finansowe wspieranie projektu strefy wolnego handlu w 2010 roku⁴⁰. Jak pisze Justyna Zająć, program ten

³⁸ Tamże, s. 45.

³⁹ Pełna nazwa to: *Mesures d'Accompagnement financier et technique a la reforme des structures economiques et sociales dans le cadre du partenariat euro-mediterraneen; Środki finansowe i techniczne towarzyszące reformom struktur gospodarczych i społecznych w ramach partnerstwa euro śródziemnomorskiego*. Za: A. Kołakowska, *10 lat partnerstwa śródziemnomorskiego...*, s. 17.

⁴⁰ Zob. szerzej: K. Stachurska-Szczesiak, *Program MEDA w polityce pomocy Unii Europejskiej państwom MAGHREBU*, Toruń 2007, s. 177–178.

zakłada trzy formy pomocy. Pierwsza z nich to dotacja na rozwój infrastruktury oraz pomoc techniczna i naukowa, druga to pożyczki bezpośrednie, trzecia zaś to finansowanie reform budżetowych i strategicznego importu⁴¹. Rzeczą charakterystyczną dla tego programu jest to, iż w odróżnieniu od wcześniejszych „w swych założeniach opiera się na współzawodnictwie projektów i zdolności absorpcyjnych państw partnerów”⁴². Potwierdzają to kryteria przyznawania pomocy podane przez Zająca: wielkość populacji kraju, dochód *per capita*, tempo wprowadzania reform oraz zdolność absorpcji środków⁴³. Do tej pory zrealizowano dwie tury programu — pierwsza z nich MEDA I przypadła na lata 1995–1999, kolejna MEDA II na lata 2000–2006. Budżet MEDA I wynosił 3 435 mln euro, a MEDA II operował kwotą 5 350 mln euro⁴⁴, jednakże do tych kwot należy dodać wielomilionowe pożyczki kierowane dla każdego z krajów ze strony Europejskiego Banku Inwestycyjnego w ramach programu FEMIP (*Facility for Euro-Mediterranean Investment and Partnership*).

Od momentu podpisania deklaracji barcelońskiej minęło blisko piętnaście lat, wobec tego możliwa jest rzeczowa analiza dokonań EuroMed-u. Analizując wszystkie trzy koszyki zagadnień, czyli spraw bezpieczeństwa, gospodarczych i społeczno-kulturowych, zauważa się, że okres ten mimo szczytnych założeń nie został należycie wykorzystany. W ramach sektora spraw politycznych i bezpieczeństwa najważniejszym osiągnięciem UE wydaje się być sam fakt zinstytucjonalizowania wzajemnych kontaktów w postaci spotkań na wszystkich szczeblach. Nie udało się Unii Europejskiej przez wspomniany okres przyspieszyć procesu pokojowego na Bliskim Wschodzie, kluczowego problemu regionu. To główny zarzut zarówno ze strony zainteresowanych państw, jak i badaczy tego zagadnienia. Jak zauważa jednak Agata Kołakowska: „(...) proces barceloński nigdy nie stawiał sobie za cel rozwiązania konfliktu między Izraelem a Palestyną, przeciwnie od początku był przedsięwzięciem niezależnym od bliskowschodniego procesu pokojowego, jakkolwiek prowadzonym równoległe i komplementarnie”⁴⁵. Trudno się z tym nie zgodzić, bowiem dopiero jedenaście lat od ustanowienia partnerstwa w dokumentach dotyczących partnerstwa strategicznego szerzej poruszono kwestie procesu pokojowego.

Można rzec, iż niepowodzenie w tej kwestii rzutowało na pozostałe, wystarczy wymienić niepowodzenie Europejskiej Karty Pokoju i Stabilności. Była to kolejna inicjatywa ze strony UE, która spotkała się ze zdecydowanym sprzeciwem Południa, głównie w wyniku niezrozumienia przez Europę specyfiki konfliktów tego

⁴¹ J. Zając, *Polityka Unii Europejskiej...*, wyd. cyt., s. 45.

⁴² K. Stachurska-Szczesiak, *Program MEDA...*, wyd. cyt., s. 171.

⁴³ J. Zając, *Partnerstwo Eurośródziemnomorskie...*, wyd. cyt., s. 149.

⁴⁴ Dane za: K. Stachurska-Szczesiak, wyd. cyt., s. 172–174.

⁴⁵ A. Kołakowska, *10 lat partnerstwa śródziemnomorskiego...*, wyd. cyt., s. 13.

regionu. Jako udane w tym sektorze Kołakowska wymienia budowanie środków partnerstwa, seminaria naukowe czy utworzenie komisji badań EuroMeSCo⁴⁶. Najistotniejsze z dzisiejszych zagrożeń bezpieczeństwa — terroryzm zwalczany jest raczej w wyniku koszyka gospodarczego, poprzez nakłady finansowe na rozwój demokracji i społeczeństw. Niezależnie od chęci, polityka UE niewątpliwie spotyka się z zaniedbaniami z przeszłości, także własnymi. Region basenu Morza Śródziemnego wciąż pozostaje obszarem ubogim, który po upadku bipolarnego świata pozostawiony został sam sobie. Działający na Północy system bezpieczeństwa nie obejmując swym zakresem tego regionu, ułatwił rozwój nacjonalizmów, zbrojeń oraz konfliktów etnicznych i terytorialnych. To z kolei nie sprzyja Partnerstwu Eurośródziemnomorskiemu.

Drugi z koszyków — ekonomia i gospodarka to obszar, w którym dokonano największych postępów w partnerstwie. Agata Kołakowska słusznie zauważa, iż niezależnie od istnienia procesu barcelońskiego kraje Południa są niejako skazane na UE, głównie w kwestiach ekonomicznych.

Podstawowy cel, jakim było utworzenie strefy wolnego handlu w 2010 roku, okazał się niemożliwy do zrealizowania, chociażby z racji braku umów stowarzyszeniowych ze wszystkimi partnerami. Nie jest to jednak największy problem UE związany z tym celem, bowiem niemożność utworzenia strefy wynika ze złej kondycji gospodarek państw Południa.

Ostatnim z koszyków zagadnień wymagających analizy są kwestie dialogu społecznego i kulturalnego. Te zagadnienia, jak już wspomniano, pozbawione były tak precyzyjnego celu jak w pozostałych koszykach, jednak stanowiły istotny element, bowiem dotyczyły relacji społecznych i wzajemnego postrzegania. Trudno mówić o niepowodzeniu, bowiem chociażby ze względu na dużą liczbę imigrantów w krajach Europy Południowej ten kontakt międzykulturowy jest widoczny, jednak istota działania polegać miała na tworzeniu ram współpracy płynących głównie ze strony UE. Narzędziami stały się finansowane ze środków unijnych programy MED.

Jak pisze Justyna Zając, „programy MED mają w swym założeniu doprowadzić do nawiązania szerszej współpracy między pozarządowymi uczestnikami życia politycznego, promując w ten sposób (...) rozwój społeczeństw obywatelskich”⁴⁷. Wśród najważniejszych programów należy wymienić MED-Campus, mający na celu współpracę ośrodków akademickich i naukowych; MED-Urbs, zmierzający do pomocy naukowej i technicznej w rozwoju miast i aglomeracji Południa; MED-Invest, mający na celu współpracę przedsiębiorstw z obu obszarów⁴⁸.

⁴⁶ Tamże, s. 14.

⁴⁷ J. Zając, *Partnerstwo Eurośródziemnomorskie...*, wyd. cyt., s. 151.

⁴⁸ Tamże, s. 150–152.

Ważną inicjatywą ze styku kultury i komunikowania było utworzenie programu ochrony dziedzictwa kulturowego Śródziemnomorza (*Euromed Heritage*).

Z powyższej analizy wynika, iż dorobek procesu barcelońskiego powinien być okazalszy. Niewątpliwie w realizacji zagadnień obu kluczowych koszyków widać różnice dzielące partnerów dialogu. Nie tylko różnice rozwojowe, ale przede wszystkim rozbieżność interesów (np. w kwestii rolnictwa), a często niezrozumienie ze strony UE specyfiki drugiej strony. Wydaje się, że kluczową kwestią pozostaje nierozwiązany konflikt bliskowschodni, a także nieokreślony status Turcji.

W podobnym tonie o partnerstwie wypowiada się Kołakowska, pisząc wprost, iż mimo tego, że „(...) nie zostało wyposażone w narzędzia umożliwiające skuteczne wywieranie wpływu na rozwiązywanie konfliktów politycznych czy kryzysów w państwach Południa, to jego zasadniczą cechą jest to, że samo stanowi gospodarczy instrument europejskiej polityki zagranicznej”⁴⁹.

UNIA DLA ŚRÓDZIEMNOMORZA

W 2008 roku doszło do porozumienia obu krajów i w dniach 12–13 marca nastąpiło przyjęcie projektu Unii Śródziemnomorskiej. Koncepcja ta różniła się od pierwotnych propozycji Francji, bowiem została przedstawiona jako wspólny projekt wszystkich krajów członkowskich i Komisji Europejskiej, co skutkuje wpływem wszystkich wymienionych podmiotów na działania UŚ. Propozycje Francji ograniczały proces decyzyjny tylko do krajów regionu basenu Morza Śródziemnego. Uroczyste przyjęcie nowego projektu nastąpiło w lipcu 2008 roku podczas szczytu państw w Paryżu.

Oficjalnie przyjęta nazwa to „Proces barceloński: Unia dla Śródziemnomorza”. Nie bez przyczyny nawiązująca do dotychczasowego dorobku, który w zapisach deklaracji z Paryża ma być kontynuowany i wzmacniany poprzez rozwój stosunków politycznych UE z partnerami z tegoż regionu oraz tworzenie palety powiązań regionalnych i subregionalnych projektów wpływających na życie mieszkańców regionu. Przyjęty projekt ma być komplementarny dla dwustronnych stosunków Unii z krajami sąsiedzkimi, Europejskiej Polityki Sąsiedztwa oraz strategii Unii dla Afryki, Śródziemnomorza i Bliskiego Wschodu. Potwierdzone zostały w nim postanowienia z Barcelony w każdym z trzech koszyków oraz plan ustanowienia strefy wolnego handlu w 2010 roku. Najważniejsze założenia deklaracji z Paryża dotyczyły

⁴⁹ A. Kołakowska, *10 lat partnerstwa śródziemnomorskiego...*, wyd. cyt., s. 12.

procesu rozbrojeniowego oraz pokojowego w regionie, walkę z ubóstwem, rozwój demokratyzacji, a w szczególności praw człowieka. Z konkretów należy wymienić chęć stworzenia projektów dotyczących transportu morskiego oraz przeciwdziałania zanieczyszczeniu basenu Morza Śródziemnego. Ciekawa na tle doświadczeń procesu barcelońskiego wydaje się być forma instytucjonalizacji UŚ, utworzono bowiem kadencyjną współprezycencję, po jednym państwie z obu stron dialogu.

Koncepcja ta wywołała jednak kontrowersje wśród pozostałych państw członkowskich UE, szczególnie Niemcy obawiali się zbyt dużej dominacji Francji w zakresie polityki zagranicznej UE. Zarzucano Francji również chęć powielania działań polityki zagranicznej Unii, które już zostały podjęte oraz wykluczania jej organów z procesu decyzyjnego polityki zagranicznej. Istotną obawą Niemiec było przekonanie o skupieniu w rękach Francji wpływów gospodarczych w tym regionie świata⁵⁰. Sprzeciw było jednak słyhać także z drugiej strony dialogu, szczególnie Turcja obawiała się, że idea UŚ może wykluczyć jej przyszłe członkostwo w UE i zapowiadała bojkot tej inicjatywy. Pisano wręcz, iż „domniemanym celem Unii Śródziemnomorskiej od początku jest stworzenie wygodnego kontekstu do odrzucenia tureckich aspiracji europejskich”⁵¹.

Europejska Polityka Sąsiedztwa, mająca w swym założeniu scalenie dotychczasowych kierunków polityki zagranicznej UE, jak dotąd pokazuje, iż proces decyzyjny, mimo szczytnych celów, omija EPS w każdej dziedzinie, poza tą dotyczącą finansowania. Forsowana w obu politykach kierunkowych idea tworzenia strefy wolnego handlu pozostaje w sferze oczekiwań, głównie za przyczyną dość jednostronnej polityki Unii Europejskiej. Brak wspierania wewnętrznego handlu państw Południa czy też ograniczone środki na transformację gospodarek państw Wschodu powodują negatywny odbiór idei EPS w tych państwach.

Podstawowym problemem Europejskiej Polityki Sąsiedztwa pozostaje kwestia szerokiego ujęcia geograficznego państw sąsiedzkich. Dla państw lepiej rozwiniętych z obu objętych polityką regionów staje się ona niewystarczająca. odbierana jest jako etap zamrożenia wzajemnych relacji. Ta sytuacja staje się jednym z pytań badawczych na przyszłość: Jak wygląda perspektywa członkostwa w Unii takich państw jak Turcja czy Ukraina?

⁵⁰ Zob. szerzej: <http://www.polityka.pl/swiat/przegladyprasy/247525,1,idea-unii-sroziemnomorskiej-dzieli-francuzow-i-niemcow.read>, dostęp 22.11.2009.

⁵¹ Szerzej o sporach wobec projektu Unii Śródziemnomorskiej: *Śródziemnomorska fatamorgana Sarkozy'ego*, Gazeta Wyborcza, <http://wyborcza.pl/1,86692,4793853.html>, dostęp 22.11.2009.

BIBLIOGRAFIA

- [1] *Europejska Polityka Sąsiedztwa — Strategia — Komunikat Komisji*, Bruksela 12 maja 2004, COM (2004) 373 final.
- [2] *Europejska Polityka Sąsiedztwa. Podręcznik*, Biuro Informacyjne Województwa Wielkopolskiego w Brukseli, Bruksela 2008.
- [3] Kałużna K., *Współpraca gospodarcza Unii Europejskiej i państw basenu Morza Śródziemnego*, [w:] *Wymiar Wschodni UE, wielowymiarowość integrującej się Europy*, red. A. Staszczuk, J. Jartyś, Szczecin 2007.
- [4] Kołakowska A., *10 lat partnerstwa śródziemnomorskiego — bilans i perspektywy*, „Materiały Studialne” PISM, 2006, nr 3, s. 7.
- [5] Krzysztofowicz M., *Koncepcja Szersza Europa*, Biuletyn PISM, 2003, nr 66.
- [6] Lister M., *The European Union and the South: relations with developing countries*, Londyn 1997.
- [7] Piskorska B., *Wymiar wschodni polityki Unii Europejskiej*, Toruń 2008.
- [8] Scott J. W., *Szersza Europa: procesy włączania i wyłączenia na zewnętrznych granicach Unii Europejskiej*, [w:] *Nowe granice Unii Europejskiej — współpraca czy wykluczenie?*, red. K. Krok, G. Gorzelak, Warszawa 2006.
- [9] Stachurska-Szczesiak K., *Program MEDA w polityce pomocy Unii Europejskiej państwom MAGHREBU*, Toruń 2007.
- [10] *Stosunki Międzynarodowe. Historia — Regiony — Polityka*, red. P. Czachorowski, R. Ożarowski, Warszawa 2004.
- [11] Świeżak P., *Europejska Polityka Sąsiedztwa. Bilans funkcjonowania na przykładzie Ukrainy*, Bezpieczeństwo Narodowe I-II, 2007, 3–4, Warszawa 2007.
- [12] Zajac J., *Partnerstwo Eurośródziemnomorskie*, Warszawa 2005.
- [13] Zajac J., *Polityka Unii Europejskiej w regionie śródziemnomorskim*, Toruń 2004.
- [14] Zięba R., *Wspólna Polityka Zagraniczna i Bezpieczeństwa Unii Europejskiej*, Warszawa 2007.

Strony internetowe

- [1] http://eup.wse.krakow.pl/?page_id=134 (21.12.2010).
- [2] http://europa.eu/legislation_summaries/external_relations/relations_with_third_countries/eastern_europe_and_central_asia/r17003_en.htm (23.12.2010).

- [3] http://europa.eu/legislation_summaries/external_relations/relations_with_third_countries/mediterranean_partner_countries/r15006_en.htm (23.12.20010).
- [4] http://europa.eu/legislation_summaries/external_relations/relations_with_third_countries/mediterranean_partner_countries/r15001_en.htm
- [5] http://europa.eu/legislation_summaries/external_relations/relations_with_third_countries/mediterranean_partner_countries/r15001_en.htm
- [6] <http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/6357899.stm> (22.11.2009).
- [7] <http://www.euromed-seminars.org.mt/archive/documents.htm> (18.11.2010).
- [8] <http://www.polityka.pl/swiat/przegladyprasy/247525,1,idea-unii-sroziemnomorskiej-dzieli-francuzow-i-niemcow.read> (22.11.2009).
- [9] http://www.rfi.fr/actupl/articles/094/article_2694.asp (22.11.2009).
- [10] <http://www.ukie.gov.pl/www/serce.nsf/0/AF1DFE913D874E80C125722800308145?Open> (23.12.2010).
- [11] <http://wyborcza.pl/1,86692,4793853.html> (22.11.2009).

COOPERATION IN THE MEDITERRANEAN AREA AS MANIFESTATION OF REALIZATION OF EUROPEAN NEIGHBORHOOD POLICY

ABSTRACT

The European Neighborhood Policy (ENP) was developed in 2004, with the objective of avoiding the emergence of new dividing lines between the enlarged EU and our neighbors and strengthening the prosperity, stability and security of all. In order to realize the vision of building an increasingly closer relationship with our neighbors, and a zone of stability, security and prosperity for all, the EU and each ENP partner reach agreement on reform objectives across a wide range of fields within certain 'common' areas such as cooperation on political and security issues, to economic and trade matters, mobility, environment, integration of transport and energy networks or scientific and cultural cooperation. The EU provides financial and technical assistance to support the implementation of these objectives, in support of partners' own efforts. During the Barcelona Conference in November 1995, the foreign ministers of the 15 member states and the 12 TCMS, from then on 'partners' (Maghreb and Mashrek countries including the Palestinian Authority as well as Israel, Turkey, Malta and Cyprus) officially approved the principle of the creation of a Euro-Mediterranean

free-trade economic zone. This article shows how this cooperation is connected with The European Neighborhood Policy.

Keywords:

Mediterranean, European Neighbourhood Policy.